

Dünya İnsan Bilimleri Dergisi

World Journal of Human Sciences

ISSN: 2717-6665

Ocak 2025

Cilt/Volume: 2025

Sayı/Issue: 1

Kentsel Direnç Çalışmalarına Dair Eğilim Analizi

Tendency Analysis Related to Urban Resilience Studies

Nurdan Karbuz*

Özet

Karşılıklı etkileşim halinde bulunduğumuz ve dönüştürürken aynı zamanda dönüştüğümüz kentler, günümüzün teknolojik, ekonomik, sosyolojik gelişmelerini ve bunların sonuçlarını da bizlere net bir şekilde yansıtmaktadır. Kentleşmenin meydana getirdiği olumlu sonuçların yanı sıra sebep olduğu çeşitli olumsuzlukların da üstesinden gelebilmek amacıyla son dönemlerde üzerinde durulan kavramlardan biri de “dirençlilik” olmuştur. Kentsel dirençlilik alanında gerçekleştirilen çalışmalar hem Dünyada hem de Türkiye’de yeni sayılabilecek bir safhadadır. Bu sebepten dolayı, bu çalışma içerik analizi yöntemi ile kentsel dirençlilik konusunda Türkiye’de yapılmış olan çalışmaların nitel ve nicel anlamda eğilimini ortaya koymayı ve henüz yeni sayılabilecek bu alanda gelecekte yapılması planlanan çalışmalar için bir veri sunmayı amaçlamaktadır. Araştırma kapsamında, alanda gerçekleştirilen çalışmalar tür, dergi, yıl, anahtar kelime gibi nicel verilerin yanı sıra tema, kategori ve alt başlıklar gibi nitel veriler ışığında analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kentsel Dirençlilik, Kent, Politika, İçerik Analizi.

* **Sorumlu Yazar/Corresponding author:** Doktora Öğrencisi., Sakarya Üniversitesi, nx.nurdan@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-8680-5242.

Atıf/Citation: Karbuz, N. (2025). Kentsel Direnç Çalışmalarına Dair Eğilim Analizi. *Dünya İnsan Bilimleri Dergisi*. 2025 (1), 181-195.

Geliş/Received: 22.10.2024

Kabul/Accepted: 31.01.2025

Abstract

The cities with which we interact and while transforming we transform ourselves, explicitly reflect today's technological, economic and sociological developments and the results of them. "Resilience" has been one of the concepts emphasized recently to overcome the various negativities caused by urbanization, as well as the positive consequences of it. Studies carried out in the field of urban resilience are at a relatively new stage both in the world and in Turkey. Therefore, this study aims to reveal the qualitative and quantitative tendencies of the studies conducted in Turkey on urban resilience with the content analysis method and to provide data for future studies planned to be conducted in this field, which could be considered new. Within the scope of the research, studies carried out in the field were analyzed in the light of quantitative data such as genre, journal, year, keyword as well as qualitative data such as theme, category and subheadings.

Keywords: Urban Resilience, City, Policy, Content Analysis.

Giriş

Tarih boyunca kentler, çeşitli evrelerden geçmiş ve birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. İnsanlığın yerleşik hayata geçmesi ile ilk izlerine şahit olduğumuz kentlerin değişimi günümüzde de devam etmektedir. İnsanlık tarihi nasıl ki kentleri oluşturmuş ve bu oluşumu derinden değiştirmiş ve geliştirmişse, kentler de aynı şekilde insanlık tarihini derinden değiştirmiş ve geliştirmiştir. İnsanlık tarihinin çeşitli yönlerdeki gelişimi ile birlikte kentler de daha karmaşık bir hale bürünmüştür. Artan nüfus, her gün daha da karmaşık hale gelen sosyal, ekonomik, politik ve demografik yapılar kentleri bazı açılardan güçlendirirken bazı noktalarda ise daha hassas hale getirmiştir.

İnsanlık tarihi ile birlikte sürekli değişim ve gelişim gösteren kentlerin durumu ve gidişatı ile birlikte çeşitli akademik teoriler üzerine inşa edilmiş birçok çalışma gerçekleştirilmektedir. Son dönemlerde bu çalışmaların kentlere dirençlilik kazandırmaya dönük olarak gerçekleştirildiği gözlemlenmektedir. Kentsel dirençlilik, çeşitli felaketler karşısında kentlerin bu durumun üstesinden gelme ve sosyal, yönetsel, ticari vb. gibi yaşamsal faaliyetlerini sürdürebilme kapasitesi olarak tanımlanmaktadır (Hamilton, 2009: 109). Kentlerin, bugünü muhafaza edip yarına devamlılıklarını sağlayabilmeleri adına çeşitli stres, afet, risk ve felaketler karşısında dirençlilik göstermeleri oldukça önemlidir. Bu kapsamda, kentsel dirençliliğe yönelik çeşitli çalışmalar gerçekleştirilmektedir. Kentsel dirençliliğe yönelik gerçekleştirilen çalışmaların analizine yönelik de araştırmalar mevcut olup dünya genelinde gerçekleştirilen afet yönetimi özelinde kentsel dirençlilik alanındaki çalışmaların ülkeler bazında bibliyometrik analizi (Akbaş, 2023), kentsel dirençlilik konusunda gerçekleştirilen lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi (Gündüz ve Eren, 2024), lisansüstü tezlerin mekân odağında analizi (Topal ve Tatar, 2023) gibi konularında çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmanın da Türkiye’de kentsel dirençlilik alanında gerçekleştirilmiş olan çalışmaların hem nicel hem de nitel veriler ışığında ele alınması ve aşağıda belirtilen soruların yanıtlanması noktasında literatüre katkıda bulunacağı düşünülmektedir:

- Kentsel dirençlilik konusunda Türkiye’deki akademik çalışma türü dağılımı nasıldır?
- Kentsel dirençlilik konusunda Türkiye’de yayınlanan makalelerin dergilere göre dağılımı nasıldır?
- Kentsel dirençlilik konusunda Türkiye’de yayınlanan makalelerin yıllara ve anahtar kelimelere göre dağılımı nasıldır?
- Kentsel dirençlilik konusunda Türkiye’de yayınlanan makalelerin tema, kategori ve alt başlıklara göre dağılımı nasıldır?

Gerçekleştirilmiş olan analizin yalnızca günümüz çalışmalarının seyrine etki etmeyerek aynı zamanda “dirençlilik” gibi nitel ve nicel anlamda çoğalan ve farklı disiplinlere uygulanan

olan kavramın ülkemizdeki zaman içerisindeki seyrini değerlendirmek üzere ilerleyen dönemlerde gerçekleşecek olan çalışma ve araştırmalara ışık tutması beklenmektedir. Bu vesile ile çalışmanın Türkiye’de kentsel dirençlilik alanında gerçekleştirilen çalışmaların ilerleyen dönemlerdeki aşama ve çeşitliliğine dair mukayese etmek amacıyla bir temel teşkil etmesi düşünülmektedir.

Kent ve Kentleşme

Kent nedir sorusuna dair birçok tanımlama bulunmaktadır. Bu tanımlamalar fiziki, sosyolojik, psikoloji, iktisadi vb. gibi çeşitli dayanakları üzerine kurulmuştur. Kente dair tanımlamaların başında ise fiziki tanımlamalar gelmektedir. Bu bilgiden yola çıkarak kentin, insanların üzerinde hayatlarını idame ettirdikleri toprak parçası olduğu söylenebilir. Bu iki ayrı nitelikle arasındaki fark bazen belirgin olmamakla birlikte yönetsel örgüt sınırları içerisinde kalan alan kent, diğeri ise köy olarak ifade edilebilir. Yönetişlik kriteri dışında kent tanımlamalarında nüfus, ekonomi ve toplumbilimsel ölçütlerde dikkate alınmaktadır (Keleş, 2013: 101-102).

Ekonomik, teknolojik, siyasal ve sosyo-psikolojik etmenlerin neden olduğu kentleşme ise dar anlamda kent miktarı ve içerisinde barındırdığı nüfusu ifade ederken daha geniş anlamda sanayileşme ve ekonomik ilerleme ile birlikte kent sayısının artması sonucunda “toplum yapısında artan oranda örgütlenme, işbölümü ve uzmanlaşma yaratan, insan davranış ve ilişkilerinde kentlere özgü değişikliklere yol açan bir nüfus birikim süreci” olarak tanımlanmaktadır (Keleş, 2013: 31-40). Günümüzde dünya nüfusunun %50sinden fazlası kentlerde yaşamaktadır, 2050 yılına kadar ise bu oranın %66 olması beklenmektedir. Kentleşme, sürdürülebilirlik konusunda birçok avantaj sunarken aynı zamanda çeşitli risk ve kırılganlıkları da beraberinde getirmektedir (UNISDR, 2017: 10). Kentleşmenin beraberinde getirdiği hızlı nüfus artışı ve sanayileşmenin su kaynakları, deniz ve kıyı alanları, atık su ile katı atık yönetimi, toprak ve hava kirliliği ve iklim değişikliği gibi olumsuz sonuçlar doğurmaktadır (Ertürk, 2011: 96-105). Kentleşme, insan hayatına birçok olumlu katkı sağlamakla birlikte aynı zamanda birçok sorunu da beraberinde getirmektedir. Çevre sorunları ise kentleşmenin neden olduğu en dikkat çekici sorunlardan biridir. Nüfus analizleri ve diğer faktörler ışığında iyi yönetilen kentleşme, artan nüfusun neden olduğu çevre sorunları ve çeşitli yan etkileri azaltarak mevcut yığılımın getirdiği faydaları daha da artırmaya yardımcı olmaktadır (DESA, 2019: 1). Kentleşmenin neden olduğu sorunların üstesinden gelmek için çok yönlü ve sistemli araştırma ve çalışmaların gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Direnç ve Dirençlilik

Çeşitli disiplinlerde farklı anlamlarda kullanılmakta olan direnç kavramı sözlük anlamına bakıldığında “dayanma, karşı koyma gücü, dayanırlık” anlamlarını ifade etmektedir (TDK, 2024). Direnç kavramına dair çalışmalar birçok farklı disiplinde giderek

yaygınlaşmaktadır. Dirence dair çalışmaların sayısı arttıkça tanımlar da değişime uğramış olup söz konusu kavram psikolojiden, psikiyatriye, sosyolojiden son dönemlerde genetik, nörobilim vb. gibi biyolojik bilimlere kadar farklı alanlarda çalışılmaktadır (Herrman vd., 2011: 259). Direnç kavramının son dönemlerde yer aldığı çeşitli disiplin türleri ve çalışma alanlar kavrama yeni boyutlar kazandırmaktadır.

Farklı anlam ve disiplinlerde kullanılan direnç kavramı, 1973 yılında ilk kez Holling tarafından ekoloji disiplini içerisinde, sistemsel devamlılığın bir ölçütü olarak görülmüş ve kargaşa ve değişim durumlarına uyum sağlama ve mevcut durumu muhafaza edebilme yeteneği olarak kullanılmıştır (Holling, 1973: 14). Ekoloji akımı ile ortaya çıkan direnç zaman içerisinde kurumlar, adaptasyon, yönetim, öğrenme, liderlik, sosyal dinamikler ve daha birçok sosyal süreçlerin de dahil edildiği bir kavrama evrimleşmiştir (Folke, 2006: 262-263). Dirençlilik ise tehlike ve stres kaynakları karşısında bireysel, toplumsal, kurumsal ve sistemsel seviyede koruyucu nitelik ve süreçleri harekete geçirme, işlevselliğin devamını sağlamak için iş birliği içinde olma ve mevcut ya da sonradan ortaya çıkan risk ve kırılganlıkları minimize etme yeteneği olarak tanımlanabilir (Patel ve Nosal, 2016: 6). Diğer bir ifade ile dirençlilik bir bireyin ya da bir toplumun karşılaşmış olduğu bir felaket durumu karşısında uyum sağlama, özümseme ve dönüştürme kapasitenin bir bütünü olarak da ifade edilebilir (Sarker, vd., 2020: 7). Literatürde dirençliliğin evrensel olarak ortak bir tanımı henüz ortaya konulmuş değildir, bununla birlikte dirençlilik profesyonel, gelişimsel, araştırma ve politika literatüründe kullanım sıklığı giderek artmakta olan bir kavramdır (Aburn, vd., 2016: 2-5). Özetle belirtmek gerekirse dirençlilik, çok farklı disiplin ve çalışma alanları içerisine uyarlanabilen çok fonksiyonlu bir kavram olması nedeniyle, dirençliliğe dayalı yeni çalışmaların da gerçekleşmesi ile her geçen gün anlam kaymayı ve çoğalması yaşamakta olan bir kavramdır.

Kentsel Dirençlilik

1950'lerde yaklaşık 2.5 milyon iken 2021 yılına gelindiğinde yaklaşık 7.9 milyon olan dünya nüfusu, 20. yüzyılın ortalarından günümüze kadar dünya nüfusu yaklaşık 3 kat artmıştır. Birleşmiş Milletler verileri göre ise 21. yüzyılın sonuna gelindiğinde söz konusu nüfusun 11 milyona ulaşabileceği öngörülmektedir (UN, 2021: 1). Günümüzde küresel nüfusun yarısından fazlası kentlerde hayatlarını sürdürmektedir. 2025 yılına kadar bu oranın dünya nüfusunun 3te 2sine tekabül edeceği ve dolayısıyla kentsel alanlardaki yoğunluğun artacağı göz önünde bulundurulduğunda, nüfusu 10 milyonu aşan megakentlerin çoğu deprem, kuraklık, sel gibi afetlerin yaşanabileceği alanlarda yer aldıklarından, bu tür şehirlere kıyasla daha küçük çaplı olanlar ise mevcut alt yapı eksikliği ve afetler karşısında yetersiz kurumsal kapasiteye sahip olmalarından ötürü çeşitli afetler karşısında risklerle karşı karşıya bulunmaktadır (Blackburn ve Johnson, 2012: 8). Söz konusu verilere bakıldığında, her geçen gün nüfusu artan kentlerin mevcut artış ile birlikte hem sosyolojik, ekonomik, politik anlamda hem de olası afet ve

felaketler karşısında yoğunlaşmanın iyi yönetilememesi durumunda ortaya çıkacak olan tablo karşısında dezavantajlı konuma düşme ihtimali bulunmaktadır.

Kentsel dirençlilik, kentsel sistemler ile onları oluşturan sosyo-ekolojik ve sosyo-teknolojik tüm öğelerin felaketler karşısında felaket öncesi durumunu muhafaza edebilmesi ya da hızlı bir şekilde önceki durumuna dönebilmesi ve hem şu an hem de geleceğe dair adaptasyonu sağlayıcı dönüşümleri gerçekleştirebilme kapasitesini ifade etmektedir (Meerow, vd, 2015: 39). Dirençli kentler, deprem, fırtına, su taşkınları, terörist saldırılar vb gibi çeşitli kriz ve felaketler karşısında ulaşım, kamu hizmetleri ve diğer destek faaliyetlerini sürdürebilecek şekilde güçlü ve aynı zamanda esnek bir yapılanmaya sahip kentlerdir. Misal vermek gerekirse, bilinen yüksek tehlikeli alanlardan daha güvenilir alanlara doğru büyüme gösteren, binaların çeşitli tehlikelere karşı belirli standartlara göre inşa edildiği ve yenilendiği, çevrenin koruyucu sistemler ile korunduğu ve kamu, sivil toplum ve özel sektörün iş birliği içinde tehlike ve tehditlere karşı ortak çalışmalar yürüttüğü şehirlerdir (Godschalk, 2003: 137). Bu tür kentlerin diğer bir ifade ile kentsel dirençliliği sağlayan kentlerin birtakım özellikleri bulunmaktadır. Güçlü liderlik, eşgüdüm ve sorumluluk, tehlikelere yönelik güncel bilgiler, yeterli finansal planlama, doğal ekosistemler, güçlü kurumlar, sosyal bağlılık ve yardımlaşma, tehlikelere dönük strateji ve etkili yanıt, felaket sonrası iyileşme, rehabilitasyon yeniden yapılandırılmış stratejiler olmak üzere bu özellikler sıralanabilir (UNISDR, 2017: 10). Kentsel dirençlilik çalışmaları da kentlerin çeşitli afetler ve riskler karşısındaki konumlarını güçlendirmelerini sağlayan yukarıda belirtilen niteliklerin geliştirilmesine yönelik faaliyetlere odaklanmaktadır.

Yöntem

Araştırma kapsamında çalışmanın amacına uygun olarak iki aşamalı bir yöntem tercih edilmiştir. Öncelikle, araştırmanın odağında yer alan kent, kentleşme, direnç, dirençlilik ve kentsel dirençlilik kavramlarına yönelik genel literatür taraması gerçekleştirilerek araştırma öncesinde kavramsal çerçeve ortaya konulmuştur. Araştırmanın ikinci aşamasında ise kentsel dirençliliğe yönelik sistematik bir veri analizi gerçekleştirilmiştir.

Günümüz teknolojik gelişmeleri akademik dünyaya da olumlu katkı sağlamış ve araştırılmak istenen konu ile ilgili birçok veri platformu meydana çıkmıştır. Söz konusu platformlar, yüksek sayıdaki veriyi birçok yönden detaylı ve hızlı bir şekilde analiz edebilmektedir. Ancak bu platformlar çoğu kez yabancı dilde gerçekleştirilen çalışmaları analiz etmektedirler dolayısıyla ülkelere özgü çalışmaların irdelenmesinde daha geniş kullanım olanağı sağlayan araştırma motorları daha faydalı olabilmektedir. Kentsel dirençlilik ile ilgili Türkiye’de gerçekleştirilen akademik çalışmaları çeşitlilik ve içerik açısından geniş bir çerçevede bütüncül olarak ele almak amacıyla hem en yaygın kullanım araçlarından biri olması hem de alanda gerçekleştirilmiş olan çalışma çeşitliliğini sunması amacıyla Google Scholar

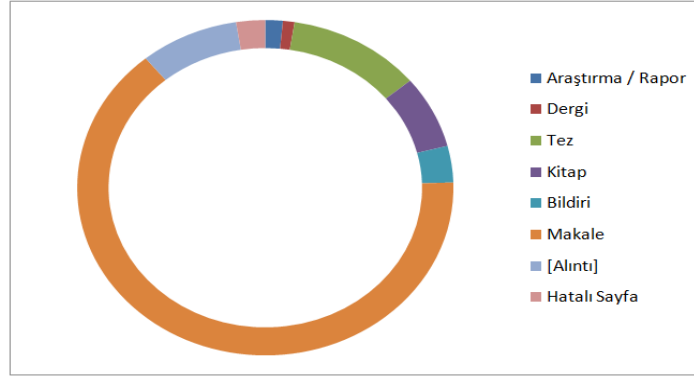
tercih edilmiştir. Araştırma, Ağustos 2024 tarihinde “kentsel dirençlilik” anahtar kelimesi ile 2010-2024 yılları filtrelenerek gerçekleştirilmiştir. Belirtilen arama motorunun sahip olduğu akıllı algoritma sayesinde en çok ele alınan çalışmalar ilk sayfalardan sonrakilere doğru sıralanmaktadır. Bu sebepten ötürü, aramada ilk 20 sayfa araştırmaya dahil edilmiş ve toplamda 200 içerik ele alınmıştır. Belirtilen içerikler temalara, kategorilere ve sonrasında ise alt başlıklara ayrılıp sınıflandırılarak analiz edilmiştir. Araştırma kapsamında tür, dergi, yıl ve anahtar kelime analizleri gerçekleştirilmiş sonrasında ise içerik analizi yöntemi ile çalışma daha da detaylandırılarak tema, kategori ve alt başlıklarına ayrılarak analizler gerçekleştirilmiştir. İçerik analizinden yalnızca nitel olarak değil aynı zamanda nicel olarak da araştırmalarda faydalanılmaktadır, bununla birlikte nitel ya da nicel fark etmeksizin araştırma desenine uygun bir şekilde içerikler kodlanmakta ve frekanslar da belirlenerek söz konusu analiz ortaya konulmaktadır (Gül ve Nizam, 2021: 182).

Araştırma kapsamındaki analizlerin geçerlik ve güvenilirliği artırma noktasında çeşitli önlemler alınmıştır. Geçerlik konusunda uzman görüşü ve amaçlı örneklem faktörleri devreye sokulurken güvenilirlik konusunda ise tutarlı ve doğru bir analiz ortaya koymak amacıyla veri kodlama ve analizleri uzman desteği alınarak karşılaştırma yapılmış ve üzerinde uzlaşa sağlanan tema, kategori ve alt başlıklar araştırmaya dahil edilmiştir. Her bilimsel çalışmada olduğu üzere bu araştırmada da birtakım sınırlılıklar bulunmaktadır. Gerçekleştirilen araştırmalar kullanılan arama motorları, tercih edilen anahtar kelimeler, zaman filtrelemesi ve yöntem araştırma bulgularını etkileyebilmektedir. Dolayısıyla araştırmanın zaman ve içerik sınırlılığı bulunmaktadır.

Bulgular

1. Kentsel Dirençlilik Güncel Akademik Çalışma Dağılımı

Kentsel dirençlilik çalışmalarına dair gerçekleştirilmiş olan araştırmada aşağıdaki şekilde görüldüğü üzere 200 içerik içerisinde [Alıntı] (n=17) ve hatalı web sayfası (n=5) analize dahil edilememiştir. Geri kalan içeriklerin ise rapor/araştırma (n=3), dergi (n=2), tez çalışması (n=23), kitap (n=14), bildiri (n=7) ve makale (n=129) olduğu tespit edilmiştir. Kentsel dirençlilik çalışmalarına dair verilerin dağılımı aşağıdaki şekilde gösterilmektedir:

Şekil 1. Araştırma veri türleri dağılımı (Yazar tarafından oluşturulmuştur.)

Gerçekleştirilen çalışmada 200 veri içerisinde 129 içerik makalelerden oluşmaktadır. Gerçekleştirilmiş olan içerik analizinde maksatlı seçim gerçekleştirilmiş bu kapsamda, 129 makale içerisinde ise yalnızca kentsel dirençlilik konusuna odaklanmış olanlar seçilmiş ve bunun dışındaki mühendislik, tıp gibi çalışmalar ile tekrar eden makaleler elenmiş geriye kalan 55 makale değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

2. Dergi Analizi

Gerçekleştirilmiş olan araştırmada, 35 farklı dergide kentsel direnç alanında çalışmaların yer aldığı görülmüştür. Dergi isimleri ve makale sayıları aşağıdaki tabloda şu şekilde yer almaktadır:

Tablo 1. Dergi isimleri ve kentsel direnç konulu makale sayıları (Yazar tarafından oluşturulmuştur.)

No	Dergi İsmi	Makale Sayısı
1	Dirençlilik Dergisi	7
2	Çevre, Şehir ve İklim Dergisi	6
3	Kent Araştırmaları Dergisi	5
4	Kent Akademisi Dergisi	3
5	Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi	2
6	Journal of Architectural Sciences and Applications	2
7	Journal of Environmental and Natural Studies	2
8	Ağaç ve Orman	1
9	Architecture, Urbanism, Design and Construction	1
10	Artvin Çoruh Üniversitesi Doğal Afetler ve Çevre Dergisi	1
11	Çanakkale 18 Mart Üniversitesi International Journal of Social Sciences	1
12	Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi	1
13	Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi	1
14	Erzurum Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi	1
15	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi	1
16	Eskişehir Teknik Üniversitesi Resilience Dergisi	1
17	Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi (GBAD)	1
18	Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi	1
19	Harita Teknolojileri Elektronik Dergisi	1

20	International Journal of Social Inquiry	1
21	Journal of Social And Humanities Sciences Research (JSHSR)	1
22	Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi	1
23	Kamu Yönetimi ve Politikaları Dergisi	1
24	Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi	1
25	KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi	1
26	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi	1
27	Online Journal of Art and Design	1
28	Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi	1
29	Pamukkale Journal of Eurasian Socioeconomic Studies	1
30	Peyzaj Araştırmaları ve Uygulamaları Dergisi	1
31	PLANLAMA	1
32	Scientific and Practical Journal	1
33	Türk Deprem Araştırma Dergisi	1
34	Uluslararası Sosyal Siyasal ve Mali Araştırmalar Dergisi	1
35	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi	1

3. Yıllara Göre Makale Sayıları/Dağılımı

Kentsel dirençlilik alanında yazılan makaleler ele alındığında, çalışmaların 2016 yılına kadar gittiği görülmektedir. 2018 yılı dışında her yıl alanda çalışmalar yer alırken en fazla çalışmanın yer aldığı yılın ise 2023 olduğu görülmektedir. Araştırmaya dahil edilen makalelerin yıllara göre sayısal dağılımı aşağıdaki tabloda şu şekilde yer almaktadır:

Tablo 2. Makalelerin yıllara göre dağılımı (Yazar tarafından oluşturulmuştur.)

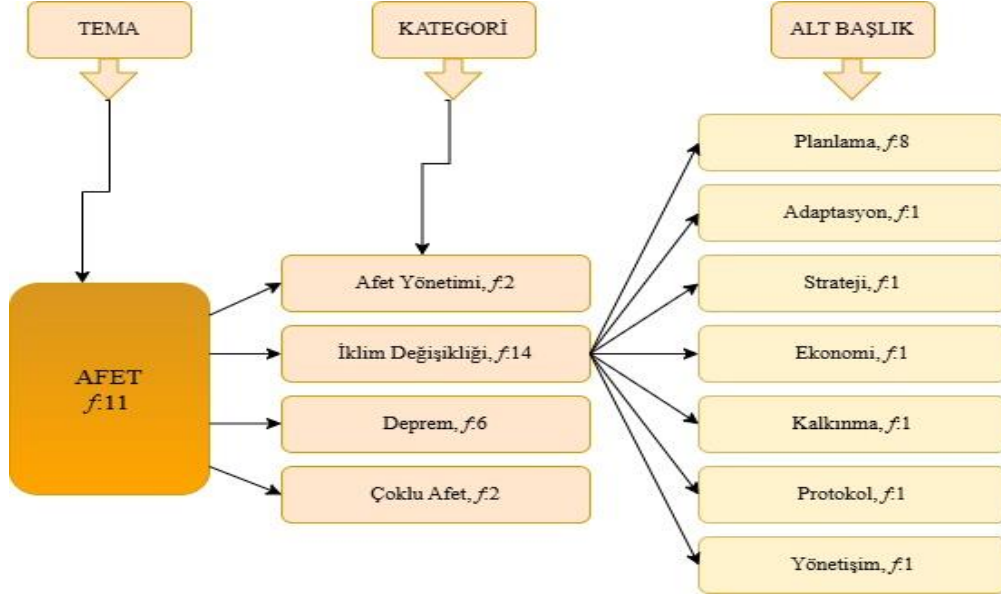
Yıl	Sayı
2016	1
2017	1
2018	0
2019	2
2020	6
2021	8
2022	14
2023	16
2024	7

4. Anahtar Kelimeler

En çok kullanılan anahtar kelimeler, kentsel, dirençlilik, kent, afet, dirençli, değişikliği, iklim, sürdürülebilirlik, yerel, deprem ve planlama olduğu görülmüştür. Aşağıda anahtar kelimelerden oluşturulmuş olan kelime bulutu yer almaktadır.

5.1. Afet Teması

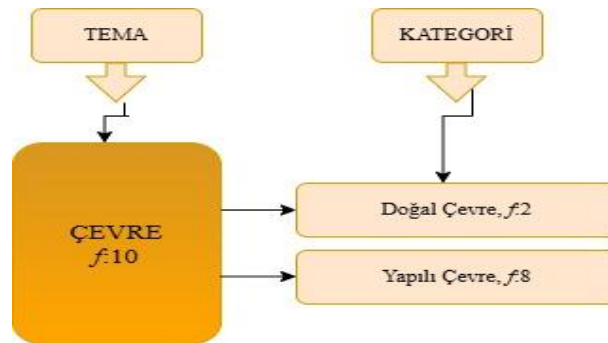
Makalelerin içerik analizi yöntemi ile temalara ayrılması sonucunda oluşan başlıklarından biri olan “afet” temasında toplamda 11 makale olduğu görülmüştür. Bu makaleler kategorilere ayrıldığında ise afet yönetimi ($f=2$), deprem ($f=6$), çoklu afet ($f=2$) yer alırken, iklim değişikliği ($f=14$) olduğu görülmüştür. İklim değişikliği konusunu ele alan 14 makale de alt başlıklara ayrıldığında planlama ($f=8$), adaptasyon ($f=1$), strateji ($f=1$), ekonomi ($f=1$), kalkınma ($f=1$), protokol ($f=1$) ve yönetim ($f=1$) olduğu görülmüştür.

Şekil 4. Afet Teması, Kategorileri ve Alt Başlıkları (Yazar tarafından oluşturulmuştur.)

5.2. Çevre Teması

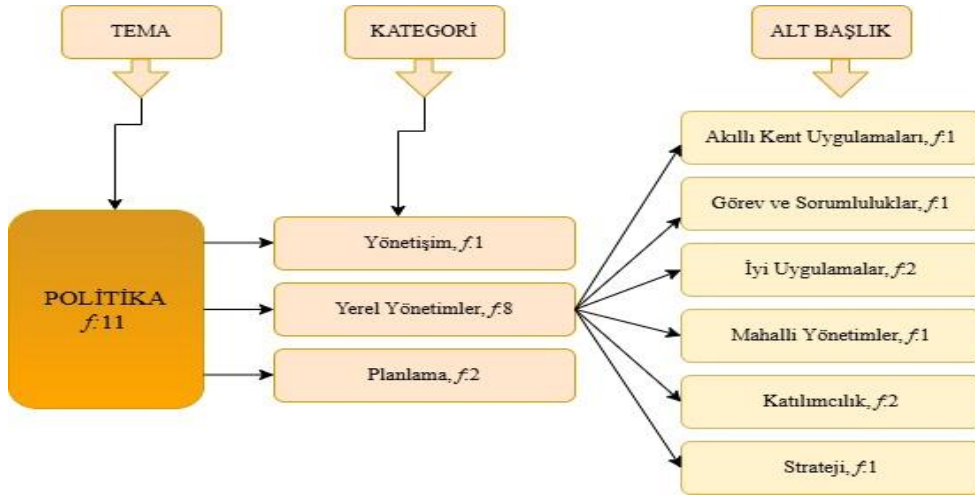
Araştırma kapsamında gerçekleştirilen analiz sonucuna göre oluşmuş olan “çevre” temasının doğal çevre ($f=2$) ile yapıli çevre ($f=8$) olmak üzere 2 kategoriden meydana geldiği görülmüştür.

Şekil 5. Çevre Teması ve Kategorileri (Yazar tarafından oluşturulmuştur.)

5.3. Politika Teması

Oluşturulmuş olan “politika” teması yönetim ($f=1$), planlama ($f=2$) ve yerel yönetimler ($f=8$) olmak üzere toplamda 3 kategoriye ayrılmıştır. Söz konusu kategorilerden en fazla sayıya sahip yerel yönetimler ise kendi içinde 6 alt başlığa ayrılmıştır. Bu alt başlıklar ise akıllı kent uygulamaları ($f=1$), görev ve sorumluluklar ($f=1$), iyi uygulamalar ($f=2$), mahalli yönetimler ($f=1$), katılımçılık ($f=2$) ve stratejiden ($f=1$) oluşmaktadır.

Şekil 6. Politika Teması ve Kategorileri (Yazar tarafından oluşturulmuştur.)

Sonuç

Bu makale ile kentsel dirençlilik alanında Türkiye’de gerçekleştirilen çalışmaların içerik ve konusal yönelimi ortaya konulmuştur. Türkiye’de kentsel dirençlilik konusunda yayınlanan makalelerin içerik analizinin gerçekleştirildiği bu çalışmada, türlere göre akademik çalışmalar, makalelerin yıllara göre dağılımı, tercih edilen anahtar kelimeler ve makale içerikleri gibi başlıklar değerlendirilmiş ve sonuçlar belirtilmiştir. Bu kapsamda araştırmaya göre:

Google Scholar üzerinden Türkçe olarak gerçekleştirilen araştırmada hata veren sayfalar olduğu görülmüştür. Teknolojik gelişmelere rağmen hata veren site sayısı mevcuttur, bu durum makalelere erişim imkanını sınırlamaktadır. Bu durum gerçekleştirilen akademik çalışmaların yayınlanmasındaki devamlılığın sağlanması ve uzun süre kesintisiz olarak sunulması açısından teknolojik altyapının geliştirilmesi ve güçlendirilmesi ihtiyacının bulunduğunu gözler önüne sermektedir. Sitelerin sık güncellenmesi ya da alternatif ve kesintisiz makaleye erişim site ya da uygulamalarının artırılması faydalı olacaktır.

Akademik türler arasında en çok çalışma gerçekleştirilen türün makaleler olduğu ve yayınlanan makalelerin yıllara göre dağılımı ele alındığında ise, en çok makalenin yayınlandığı yılın 2023 olduğu görülmüştür. Bu analizde dikkat çeken bir diğer nokta ise, kentsel dirençlilik alanında gerçekleştirilen çalışmaların sayısının her yıl giderek artan bir seyirde olmasıdır. Bu durum ise Türkiye’de kentsel dirençlilik alanındaki çalışmaların son dönemlerde daha fazla

tercih edilmesi ve aynı zamanda bu alandaki farkındalığın artması olarak da yorumlanabilmektedir.

Araştırma sonucunda dikkat çeken bir diğer nokta ise Türkiye’de kentsel dirençlilik ağırlıklı olarak afet ve politika başlıkları altında ele alınmış olmasıdır. Afet konusunda en çok küresel ısınma sonrasında ise deprem çalışmalarının gerçekleştirildiği görülmüştür. Deprem kuşağında yer alan ve aynı zamanda küresel ısınmanın daha da artmasına neden olduğu bölgesel kuraklık tehdidinin yaşandığı Türkiye’de bu alanda kentsel dirençliliğin sağlanmasına yönelik olarak araştırmaların gerçekleştirilmiş olması yerinde tespitler yapıldığını göstermekle birlikte hem çoklu felaketselere hem de küresel ısınmanın seyrini artırdığı sel, taşkın, yangın, çölleşme, türlerin kaybı vb. gibi felaketselere dönük olarak da çalışmaların artırılması yerinde olacaktır.

Kentsel dirençlilik kavramı alt başlıklara ayrıldığında ise en çok çalışma gerçekleştirilmiş olan konu başlığının politika olduğu tespit edilmiştir. Afet konusunda gerçekleştirilen çalışmaların çoğunluğunun da politika ekseninde gerçekleştirilmiş olması Türkiye’de kentsel dirençlilik konusunun politika ağırlıklı olduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Politika konusu hem ayrı bir tema olarak hem de afet teması içerisindeki “iklim değişikliği” kategorisinde de işlendiği ve ilaveten söz konusu kavramın “yerel yönetimler” kategorisi altında yer alan çeşitli alt başlıklar altında ele alındığı görülmüştür. Belirtilen konu başlıklarının yanı sıra eğitim, örgütlenme vb. gibi farklı konularda dirençlilik kavramına ilişkin çalışmaların da yer alması alandaki çeşitliliği artıracakı düşünülmektedir. Kentsel dirençlilik kavramı belli disiplin ve çalışma alanları içerisinde ele alınmıştır, oysaki sahip olduğu tüm farklı sistem bileşenleri göz önüne alındığında kente dair sorunların çözümüne dair farklı alanlarda da dirençliliğin sağlanmasına yönelik araştırma ve çalışmalar sorunları bütünsel bir anlayışla ele alınıp çözüme kavuşturulması açısından faydalı olacaktır. Bu araştırma kapsamında eğitim, vb. gibi disiplinler ile kentsel dirençlilik kavramı arasındaki ilişkiyi ele alan çalışmalara rastlanamamış olması bir eksiklik olarak değerlendirilebilir.

Çalışma, Türkiye’de kentsel dirençlilik literatürüne mevcut çalışmalara yönelik nicel ve nitel anlamda içerik analizinin ortaya konulması açısından katkı sağlayacağı beklenmektedir. Gerçekleştirilen araştırmanın ilerleyen dönemlerde bu alanda yapılması düşünülen çalışmalara bütünsel bir değerlendirme sunması ve sonrasında kentsel dirençlilik alanında uygulamalı çalışmaların gerçekleştirilmesi açısından faydalı olacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Aburn, G. vd. (2016). What is resilience? An integrative review of the empirical literature. *Journal of Advanced Nursing*, 72(5), 980- 1000. doi:10.1111/jan.12888.
- Akbaş, İ. (2023). Dirençlilik ve dirençli kent yaklaşımında yeni eğilimler: Bibliyometrik bir analiz. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 13(3), 1866-1889.
- Blackburn, S. ve Johnson, S. (2012). *Making cities resilient report 2012*. 2. Baskı. UNISDR. ISBN: 978-92-1-132036-7.
- DESA. (2019). *World urbanization prospects: The 2018 revision (ST/ESA/SER.A/420)*. New York: United Nations. eISBN: 978-92-1-004314-4.
- Ertürk, H. (2011). *Çevre politikası*. Ekin Basım Yayın Dağıtım. Bursa. ISBN: 978-605-5431-73-0.
- Folke, C. (2006). Resilience: The emergence of a perspective for social–ecological systems analyses. *Global Environmental Change*, 16 (2006) 253–267.
- Gül, S. S., Nizam, Ö. K. (2021). Sosyal bilimlerde söylem ve içerik analizi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 42, 181–198. <https://doi.org/10.30794/pausbed.803182>.
- Gündüz, H., Eren, T. (2024). Kent dirençliliği konusunda yapılan lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi. *ESTU R* 8(1), 73-82. doi: 10.32569/resilience.1440796
- Godschalk, D.R. (2003). Urban hazard mitigation: creating resilient cities. *Natural Hazards Review*, 4, 136-143.
- Hamilton, W. (2009). Resilience and the city: the water sector. *Proceedings of The Ice - Urban Design and Planning*, 162, 109-121. doi:10.1680/udap.2009.162.3.109.
- Herrman, H. vd. (2011). What is resilience?. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 56(5).
- Holling, C.S. (1973). Resilience and stability of ecological systems. *Annual Review of Ecology and Systematics*, 4, 1-23.
- Keleş, R. (2013). *Kentleşme politikası*. İmge Kitabevi: Ankara.
- Meerow, S. vd. (2016). Defining urban resilience: A review, *Landscape and Urban Planning*, 147, 38-49. ISSN:0169-2046.
- Patel, R. ve Nosal, L. (2016). *Defining the resilient city*. United Nations University Centre for Policy Research Working Paper. ISBN: 978-92-808-9034-1.
- Sarker, Md. vd. (2020). Disasterresiliencethroughbigdata: Waytoenvironmentalsustainability. *International Journal of Disaster Risk Reduction*. 51, 101769. doi:10.1016/j.ijdr.2020.101769.
- TDK. (2024). <https://sozluk.gov.tr/> adresinden erişildi. 13.09.2024, 21:29.

-
- Topal, E., Tatar, E. (2023). Kentsel Dirençlilik Üzerine Mekân Odaklı Araştırmalar. Journal of Architectural Sciences and Applications JASA, 8, 547-566. e-ISSN: 2548-0170
- UN. (2021). Global population growth and sustainable development. eISBN: 978-92-1-005246-7.
- UNISDR. (2017). How to make cities more resilient a handbook for local government leaders a contribution to the global campaign 2010-2020 making cities resilient – “my city is getting ready!” Geneva, 2017 version.